

Noves *Ortografia i Gramàtica* de la llengua catalana

Novetats i criteris d'aplicació

Editorial Barcanova

maig de 2017

BARCANOVA
EDITORIAL

Ortografia

A continuació exposarem de manera els principals canvis ortogràfics que presenta la nova *Ortografia*.

1. Llista de parelles de mots diacrítics, que s'han reduït a 15.

1. bé, béns [possessió, qualitat]	be, bens [ovella] be, bes [lletra]
2. déu, déus [divinitat, salutació], déu-n'hi-do , però sense accent els derivats adeu, adeu-siau, redeu, marededeu, semideu...	deu [nombre 10] deu [verb <i>deure</i>]
3. és [del verb <i>ser</i>]	es [pronomen, <i>es pentina</i>]
4. mà [extremitat] però mans	ma [possessiu, <i>la meva</i>]
5. més [major quantitat]	mes [substantiu, possessiu]
6. món [univers] però sense accent els derivats mons, inframon, rodamon, rodamons, submon...	mon [possessiu, <i>el meu</i>]
7. pèl, pèls [pilositat] però sense accent a contrapel, a repel, a l'empel	pel, pels [preposició + article]
8. què [interrogatiu i relatiu tònic]	que [conjunció i pronom relatiu]
9. sé [del verb <i>saber</i>]	se [pronomen]
10. sí, síis [afirmació]	si [conjunció, pronom]
11. sòl, sòls [terra] però sense accent entresol o subsol	sol, sols [astre, adjectiu, verb <i>soler</i>]
12. són [del verb <i>ser</i>]	son [substantiu, possessiu]
13. té [del verb <i>tenir</i>]	te, tes [pronomen, infusió, lletra]
14. ús [substantiu]	us [pronomen, lletra]
15. vós [pronomen fort]	-vos [pronomen feble]

Ja **no duen accent diacrític** (per simplificar l'ortografia i perquè es considera que el context desfà qualsevol ambigüitat), els mots següents:

bóta (de vi) → <i>Han buidat la bota del racó.</i>
dóna/dónes (del verb <i>donar</i>) → <i>La Patrícia dona sense comptar. Dones sang, Pol?</i>
féu/desféu (dels verbs <i>fer</i> i <i>desfer</i>) → <i>El xef feu una demostració pràctica.</i>
fóra/fóres (del verb <i>ser</i>) → <i>Fora bo que no us exposéssiu a aquests perills.</i>
mòlt/mòlta (del verb <i>moldre</i>) → <i>Li agrada comprar el cafè molt.</i>
móra/móres (fruita) → <i>Aquesta xicoteta s'ha fet un panxó de mores.</i>

nét/néta/besnét/besneta (parentiu) → <i>La Maria ja té una besneta.</i>
ós/óssos/óssa/ósses (animal) → <i>L'os és un plantígrad. Els ossos tornen al Pirineu</i>
sóc (del verb <i>ser</i>) → <i>Jo soc vegetarià. «Penso, per tant soc.»</i>
véns/vénen (del verb <i>venir</i>) → <i>Vens a l'envelat, Carme? Venen amb el tren de les sis.</i>
vés (del verb <i>anar</i>) → <i>Ves-hi tu, al partit. Clara, ves a veure què vol, la iaia.</i>

2. Canvis en l'ús dels guionets. Vegem-ne alguns exemples:

ABANS	ARA
cloc-piu	cloclpiu
corre-cuita, a	correcuita, a
cuïta-corrents	cuïtacorrents
ex director general	ex-director general
ex-libris	exlibris
ex Unió Soviètica	ex-Unió Soviètica
foie gras	foie-gras
mata-degolla, a	matadegolla, a
nap-buf	napbuf
vice primer ministre	vice-primer ministre

També porten guionet en casos d'homonímia (escriurem **co-rector**, **ex-portador**, per diferenciar-los de **corrector** o **exportador**) o per evitar grafies detonants (escriurem **ex-exiliat** o **ex-xa** en comptes de **exexiliat** o **exxà**).

3. Doblen la erra mots prefixats i compostos amb el segon element iniciat per r. Vegem-ne alguns exemples:

ABANS	ARA
arítmia	arrítmia
cefaloraquidi	cefalorraquidi
coreferent	correferent
coreligionari	correligionari
coresponsable	corresponsable
eradicar	erradicar
glucoràquia	glucorràquia
micoriza	micorriza
ornitorinc	ornitorrinc
otorinolaringòleg	otorrinolaringòleg

* Però, en canvi, **contrareforma**, **antireligiós**, **preromànic**...

4. Mots compostos i prefixats amb el segon formant començat per s seguida de consonant. S'hi escriu una *e* epentètica quan el segon formant coincideix formalment amb un mot català. Vegem-ne uns quants exemples:

ABANS	ARA*
altostrat	altoestrat
arteriosclerosi	arterioesclerosi
cirrostrat	cirroestrat
citosquelet	citoesquelet
electrostàtic	electroestàtic
feldspats	feldespats
geostacionari	geoestacionari
hidrostàtic	hidroestàtic
monostable	monoestable
termostable	termoestable

* Però, en canvi, **microscòpic**, **termòstat**, **atmosfera...**

5. Supressió de la dièresi en els derivats cultes acabats en el sufix *-al*. Vegem-ne uns quants exemples:

ABANS	ARA
adenoïdal	adenoidal
cicloïdal	cicloidal
col·loïdal	col·loidal
deltoïdal	deltoidal
el·lipsoïdal	elipsoidal
esferoïdal	esferoidal
fluïdal	fluidal
helicoïdal	helicoidal
hemorroïdal	hemorroidal
laïcal	laical
mastoïdal	mastoidal
romboïdal	romboidal
trapezoïdal	trapezoidal

6. Canvis ortogràfics en expressions llatines i manlleus diversos:

ABANS	ARA
bantu	bantú
handicap	hàndicap
hittita	hitita
jiddisch	ídix (llengua germànica)
khan	kan
kyrieleison	kirieleison
la anormalitat	l'anormalitat
la asimetria	l'asimetria
maharaja	maharajà
monorail	monoraïl
nietzschia	nietzscheà
rail	raïl
sèquia	séquia
víking	viking
zulu	zulú

GRAMÀTICA

La característica principal de la nova Gramàtica és que **no és prescriptiva** (és a dir, no defineix les solucions en termes de **correcte/incorrecte**, com sí que fa l'Ortografia) sinó que és **descriptiva** (descriu els diversos fenòmens que es produeixen, i en tot cas hi afegeix **preferible en el registre formal** o **acceptable en el registre informal**). De fet, aquesta Gramàtica està pensada per a filòlegs i especialistes, i el mateix IEC prepara una versió en línia **més resumida i divulgativa** per a l'inici del **2018**.

Vegem el tractament d'alguns casos a tall d'exemple:

Preferibles en el registre formal	Acceptables en el registre informal
<i>Ens complaem a acceptar la vostra invitació.</i>	<i>Ens complaem en acceptar la vostra invitació.</i>
<i>Insisteixen a saber-ho. Tardar a fer una cosa.</i>	<i>Insisteixen en saber-ho. Tardar en fer una cosa.</i>
<i>Ningú no vindrà. Res no l'afecta.</i>	<i>Ningú o vindrà. Res o l'afecta.</i>
<i>S'ha hagut de suspendre el concert a causa de la pluja.</i>	<i>S'ha hagut de suspendre el concert degut a la pluja.</i>
<i>Com que tothom hi està d'acord, aprovem l'esmena.</i>	<i>Donat que tothom hi està d'acord, aprovem l'esmena.</i>
<i>Sabia que no hi tenia res a fer, no obstant això, hi insistia.</i>	<i>Sabia que no hi tenia res a fer, no obstant, hi insistia.</i>
<i>Els hem donat bibliografia sobre la qüestió</i>	<i>Els hem donat bibliografia al respecte.</i>

1. Tant és correcte l'ús de *per* com *per a* davant d'infinitiu:

Lluitarem **per** guanyar

Lluitarem **per a** guanyar.

2. Ús dels verbs *ser* i *estar*. Són igualment correctes les frases següents:

L'aigua **és** freda = L'aigua **està** freda

L'home **és** solter = L'home **està** solter

La noia **és** cega = La noia **està** cega

El conductor **és** mort = El conductor **està** mort

3. Combinacions pronominals recollides per la normativa.

Preferible en el registre formal	Acceptable en el registre formal
Dona pomes a la nena → Dona- li'n	Dona pomes a la nena → Dona- n'hi
Porta això al veí → Porta- li-ho	Porta això al veí → Porta- l'hi

Altres combinacions utilitzades en el registre col·loquial.

Preferible en el registre formal	Acceptable en el registre informal
Donaré la poma a la nena → La hi donaré	Donaré la poma a la nena → L'hi donaré
Porta llenya als veïns → Els en porta	Porta llenya als veïns → Els hi porta
Donaré el regal als nens → Els el donaré	Donaré el regal als nens → Els hi donaré

Si se us presenta algun dubte o voleu conèixer de manera exhaustiva els canvis ortogràfics i gramaticals de la nova normativa, us facilitem un parell d'adreces web d'interès:

Ortografia de la llengua catalana. Versió provisional en línia.

<http://www.iec.cat/activitats/documents/ortografia.pdf>

Optimot. Portal de consultes lingüístiques

Trobareu fitxes amb explicacions exhaustives dels nous canvis. Cerqueu Nova gramàtica

<http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>

Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. DIEC2 segona edició (amb ortografia actualitzada)

<http://dlc.iec.cat/>

Alumnes de batxillerat

A partir de l'entrada en vigor de la nova normativa (1 de gener de 2017) els criteris per a la correcció de treballs i proves d'avaluació són els següents:

1. Durant els dos primers anys es corregeix amb la normativa anterior però es dona per bona la nova.
2. A partir del segon any, alineant els criteris amb els responsables de les PAU, es corregeix amb la nova normativa (els alumnes de batxillerat ja han estudiat els dos cursos amb la nova normativa), però es dona per bona l'antiga.
3. A partir del quart any ja es treballa plenament amb la nova.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS